

מראי מקומות - ביצה

ו.

ישראל, ומשום דהוי כמכוין מלאכתו למועד. אבל הוסיף שאם הוא איש כשר ונכבד, שיש לו בזיון ליקבר ע"י עכו"ם, מותר להשהותו למחר, דהוה ל' כמלינו לפי כבודו.

ו. מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל

כ' הרמב"ן בשם ר' אחא דכל זה הוא דוקא היכא דליכא עממין, אבל היכא דאיכא עממין נעשה ע"י העממין. אבל כ' הרמב"ן דאינו יודע מי הכניסו לחומרא זו, שהרי בגמ' כאן אי' דכחול שויהו רבנן לענין מת.

ז. דמה דעתיך דלמא מעברי ל' לאלול

פרש"י, כתקנה הראשונה למנות מיום ב' ולעשות ב' ימים, כגון שלא באו עד יום ל"א. כ' המהרש"א דאי"ז מדוקדק, שהרי התקנה הראשונה הי' בבאו עדים, אבל כשלא באו עדים עד יום ל"א, מספק היו עושין ב' ימים, ואי"ז תקנה מיוחדת דקדושת א' דר"ה. וכ' דכוונת רש"י הוא שלא קבלו העדים עד יום ל"א, וכגון שבאו אחר מנחה ביום א', וזהו באמת תקנה ראשונה. וע"ע במהר"ם ובמהר"ם ש"ף מש"כ בזה.

ח. אפרוח שנולד ביו"ט... ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר

הק' הרשב"א, למה אין גוזרין אפרוח ועגל שנולדו משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו. ותי' דאינו דומה לפירות הנושרין או למשקין שזבו, משום דבעלי חיים נינהו, ולא טעי בהו, וא"כ אין מקום לגזור בהו (וכ"כ תוס' בעמוד ב' ד"ה עגל).

ט. ושמואל ואיתימא ר"י אמר מותר הואיל ומתיר עצמו וכו'

הק' תוס', למה צריכין ליתן טעם, הרי שמואל ור' יוחנן פסקו כר"ש דלית ל' מוקצה, וא"כ פשוט הוא למה מותר. ותי' דבא ליתן טעם אף לר' יהודה דס"ל שיש מוקצה, א"נ כאן דומה לגרוגרות וצימוקין, דאף לר"ש הוי מוקצה. והרשב"א הוסיף לתרץ ע"פ מה דא"י בריש מכילתין, די"ל דאף מי שסובר דלענין שבת אין מוקצה, מ"מ לענין יו"ט איכא מוקצה.

י. הואיל ומתיר עצמו בשחיטה

פרש"י, הואיל ומתיר עצמו בלידתו להיות נשחט, מה שלא הי' לפני לידתו, אף מוקצה היתיר את עצמו בלידתו, דמגו דאתקן להא אתקן להא. והק' הפני יהושע, הא זה גופא שלא הי' ראוי מאתמול הוא נתינת טעם שהוא מוקצה עכשיו, ומה שייך לומר כאן שיתיר זה ע"י המגו, וע"ש מש"כ לפרש הגמ' באופן אחר דלא כרש"י.

יא. ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה

העיר הפני יהושע, למה הוי כ"כ פשוט דעגל מן הטרפה מותר ע"י שחיטה. וכ' דצ"ל דכיון דבברייתא קתני סתמא דעגל שנולד ביו"ט הרי הוא מן המוכן, ואינו מחלק בין אם העגל הוי טרפה או לא, משמע שאין חילוק בדבר. וע"ש מה שהק' על זה, ומה שהאריך לפרש.

יב. ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה

ע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מכתבים, עמ' 158), שכ' דמהא דנולד מן הטרפה אסור באכילה, יש להוכיח היסוד של הגר"ח דאיסור טריפה אינו איסור צדדי כמו דם וחלב, אלא שיש חסרון בהשחיטה כלפי הטרפה, דאין השחיטה מתרת הטרפה לאכילה כלל, ולכן ולד הנמצא בטרפה בשעת שחיטה ג"כ אינו מותר באכילה, דלא נעשית בה שחיטה כשרה, אלא שחיטת טריפה, שאינה שחיטה המתרת.

א. מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין

כ' תוס' בב"ק (פא.) דלענין שבת אין מניחים עממין להתעסק במת, וכ' תוס' דטעם הדבר הוא משום שהוא מכוער ומגונה ומתבייש שנקבר בשבת, אפי' ע"י נכרי (ולא ביאר החילוק בין יו"ט לשבת, ואולי משום דשבת חמור טפי). וע"ע ברמב"ן (תורת האדם סוף ענין מי שמתו מוטל לפניו [עמ' פ' במהדורת שעוועל]) שג"כ כ' כן, דמשום כבוד המת לא התירו, שלא יאמרו פלוני נתחלל עליו שבת במיתתו.

ב. מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין

פרש"י, מת המוטל לקבור, אם יו"ט ראשון הוא, וכו'. וע' ברמב"ן (הובא בחי' הרמב"ן כאן מתורת האדם) שהביא מש"כ רש"י בשבת (קלט:) דמייירי כגון שמת בשבת שהוא סמוך ליו"ט. וכ' הרמב"ן דמשמע דס"ל לרש"י דדוקא משום בדאשתהי מתירין להתעסק בו ביו"ט, אבל בדלא אשתהי לא. אבל כ' הרמב"ן דמסתמת הגמ' כאן לא משמע כן, ובפרט דמחלק בין אשתהי ובין לא אשתהי לענין ההיתר דישאל ביו"ט שני, ולכן משמע שאין חילוק לענין יו"ט ראשון לענין עממין.

ג. מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין

כ' הרמב"ן (הובא בחי' הרמב"ן כאן מתורת האדם) שיי"א דדוקא בקבורתו יתעסקו בו עממין, אבל טלטולו מותר ע"י ככר או תינוק, והוצאתו נמי מותרת, דקיי"ל כב"ה דמתוך שהותרה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה. ואחרים אומרים שאסור, וכן משמע בלשון "יתעסקו" בו עממין, דכל העסקים קאמר. וטעמא דמילתא, דכיון דא"א לקבורה בישאל לא התירו הוצאה ע"י ישראל, דיש לחוש שאם היו מתירים מקצת מלאכה, אף הם יגמרו. אבל כ' הרמב"ן דאי"צ לזה, דהא אין שייך "מתוך" כאן, שהרי הוצאת מת לקבורה לא חשיב צורך יו"ט, וא"כ פשוט דאסור לישאל להוציא המת. וא"ת שהוא מצוה, הרי שריפת קדשים מצות עשה ואינו דוחה יו"ט, וכ' הרמב"ן דכ"ש זה. ועוד כ', דאמרי' בכתובות (י.) שאין מתוך אלא בהנאת כל נפש, ואין כאן נפש [דהיינו, דאי"ז הנאה לנפש, ואינו כמו מצות היום שהוא נחשב צורך היום, וע' ברמב"ן בשבת קכד: בזה באריכות]. והעיר הקובץ שעורים (כ"ד), שאני מצות שריפת קדשים ביו"ט שאינה מצות היום דוקא, שייכול לשורפו למחר, משא"כ קבורת המת, דמצוה לקבור המת היום דוקא. וכ' דאולי האיסור דבל תלין אינו עובר עד למחר בעלות השחר, ולכן מצד המצוה יכול לקבור המת במוצאי יו"ט. וע"ע בשטמ"ק דנקט דמדאורייתא אה"נ, יהי' מותר להוציאו ע"י ישראל, אלא דכיון דכבר נעשה מלאכות אחרות בשביל המת ע"י העממין, א"כ אין כאן בזיון לעשות ההוצאה ג"כ על ידם, וא"כ בכה"ג לא הותר לישאל לעשותו.

ד. יתעסקו בו עממין

כ' הקובץ שעורים (כ"ה) דמהא דקוברין ע"י עכו"ם ביום, ואין ממתינין עד הלילה כדי לקיים מצות קבורה ע"י ישראל, מוכח דהמצוה מתקיימת גם ע"י נכרים, ולא אמרי' בזה דאין שליחות לנכרי. וביאר דזהו משום דגוף המצוה הוא תוצאת המעשה, ולא המעשה עצמו. ולמשל, אם קברו, ואח"כ גררו חי' מקברו, ודאי יהי' צריך לקוברו עוד פעם, ולא אמרי' דכבר קיים מצות קבורה, אע"כ דאין המצוה המעשה קבורה, אלא התוצאה שהמת נקבר, וא"כ שפיר יכולים לעשותו ע"י גוי.

ה. יתעסקו בו עממין

כ' השטמ"ק דבכה"ג אסור להשהותו עד למחר כדי שיתעסקו בו